

**Nachbarsprache
von Anfang an!**

Sächsische Landesstelle für
frühe nachbarsprachige Bildung

Rané vzdělávání v jazycích sousedů v saských příhraničních regionech: průzkum situace

Moci se setkávat s druhým jazykem odmalička v každodenních situacích a naučit se jej hrou, je velkým bohatstvím pro budoucnost našich dětí. Česko-sasko-polské příhraničí k tomu nabízí rozmanité potenciály. Ale jak se ve školách využívají a jak se může oblast raného vzdělávání v jazycích sousedů posunout dále?

Dr. Regina Gellrich
Ředitelka Saské zemské kanceláře pro rané vzdělávání v jazycích
sousedů
Görlitz

Proč jazyk sousedů od začátku?

Hovořit více jazyky je v dnešní společnosti utvářené globalizací a migrací již dávno normalitou a povinností (nejen) pro mladé lidi, aby se mohli zapojit do společenského rozvoje a vytvořit si pracovní a životní perspektivy.

Dnes víme, že děti mají od narození nejlepší předpoklady pro to, aby vyrůstaly s více jazyky, odmalička jsou schopné osvojit si více jazyků hrou a že brzký začátek učení druhému jazyku – vhodnými metodami – může mít velmi pozitivní vliv na celkový vývoj dítěte. Děti potřebují pro rozvoj své jazykové kompetence zejména, aby se jim někdo, kdo jim může poskytnout jazykový vzor, věnoval a aby měly ve svém okolí emocionální vztah a motivaci k učení jazyka, tzn. příležitost jazyk smysluplně používat a zkušenost, že je jazyk cenný.

Saské příhraničí sousedící s evropskými zeměmi Polsko a Česká republika pro to nabízí optimální podmínky: Děti zde vyrůstají ve vícejazyčném prostředí a zažívají odmalička sousední jazyky češtinu a polštinu v každodenním životě. Mohou hravou formou poznávat jazyk, kulturu a životní styl sousedů v bezprostředním kontaktu a interakci s rodilými mluvčími – dětmi i dospělými. Při tom nejde jen o kognitivní procesy učení, ale i sociální učení ve smyslu otevřenosti vůči cizím elementům, rozmanitosti a toleranci. Děti při tom poznávají zcela specifickým způsobem, že nabyté znalosti sousedního jazyka lze v každodenním životě použít, staví mosty k druhým lidem, otevírají pohled pro nové věci – učít se jazyky je zábava!

Takovou zkušeností z učení je možné již v raném věku položit dobré základy pro cestu k vícejazyčnosti, úspěch ve vzdělávání a celoživotním učení.

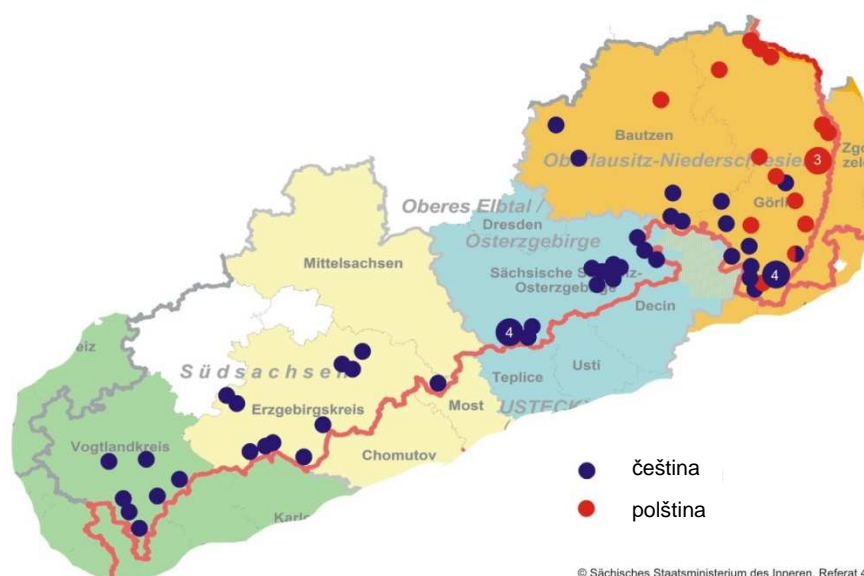
Ale jak jsou tyto specifické vzdělávací šance příhraničního regionu využívány ve školách v česko-sasko-polském příhraničí?

Co se děje podél česko-sasko-polské hranice?

Již od poloviny 90. let se ve školách v saském příhraničním regionu objevují iniciativy věnovat se zprostředkovávání jazyka sousedů v raném dětství. S velkým nasazením vyvinuli rodiče i učitelé a učitelky rozmanité nabídky raného vzdělávání v sousedních jazycích. Od té doby se vyvinulo široké spektrum modelů a metod, které se ve školách používají – od hravých programů a jazykové animace přes interkulturní setkávání s dětmi ze sousední země v rámci přeshraničních partnerství školek až po uplatňování imerzní metody zapojením polských resp. českých rodilých mluvčích.

S cílem do budoucna lépe podpořit vzdělávání v sousedních jazycích ve školách a vývoj jeho kvality posunout kupředu založil Svobodný stát Sasko v roce 2014 Saskou zemskou kancelář pro rané vzdělávání v jazycích sousedů (LaNa). Funguje jako koordinátor všech relevantních saských i nadregionálních partnerů z praxe mateřských škol, státní správy a samosprávy, politiky a vědy a má za úkol sloučit jejich rozmanité kompetence. Cílem je vypracovat a udržitelně realizovat vědecky fundovanou koncepci raného vzdělávání v jazycích sousedů v mateřských školách v saském příhraničí včetně zajištění návaznosti získaných kompetencí při přechodu z mateřské školy na základní školu. Aby si proto Lana vytvořila solidní výchozí bázi, zmapovala od října 2014 do května 2015 aktivity ve školách v saských příhraničních regionech v kontextu raného vzdělávání v jazycích sousedů.

Z 902 zapojených školek v 6 saských příhraničních zemských okresech Görlitz, Bautzen, Sächsische Schweiz/Osterzgebirge, Mittelsachsen, Erzgebirgskreis a Vogtlandkreis uvedlo 65 školek v listopadu 2014, že nabízí programy zaměřené na jazyk sousedů a/nebo má partnerskou školku v sousední zemi (srov. obr. 1). V dubnu 2015 už to bylo pouze 58 školek. Zjistilo se, že minimálně stejně tolik školek dříve nabízelo takové programy, nyní ale (už) nejsou aktivní.

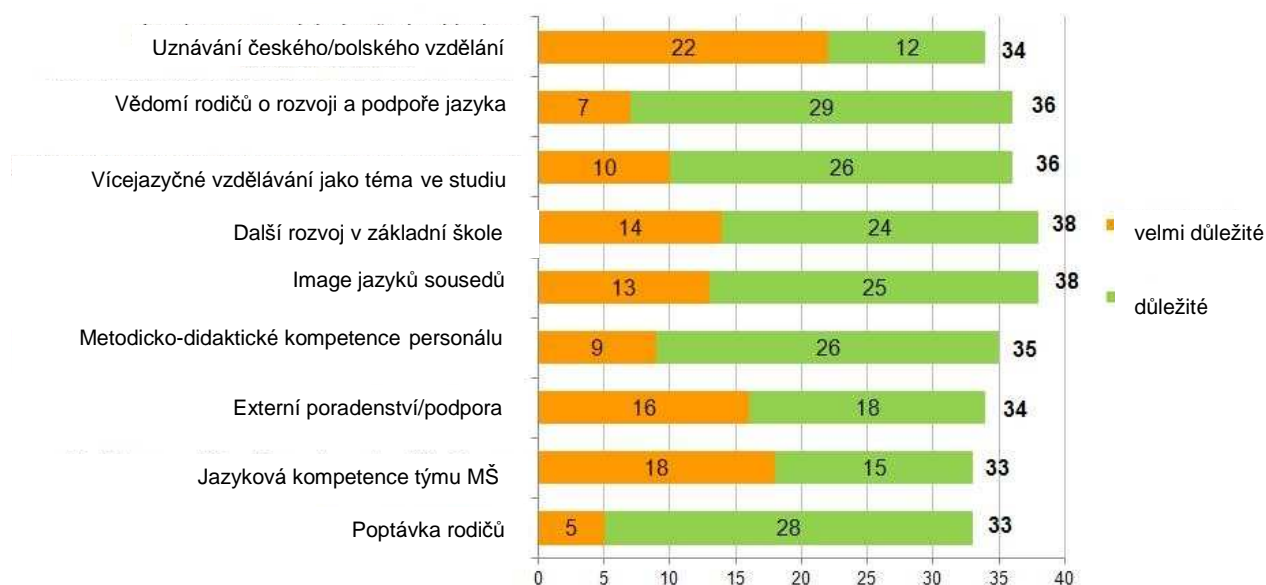

Obr. 1: Školky v saských příhraničních regionech s nabídkou jazyka sousedů a/nebo partnerskou školkou v sousední zemi (LaNa 11/2014)

Již na těchto základních datech vidíme, že zatím ve většině mateřských škol v saském příhraničí neexistuje kontinuální implementace raného vzdělávání v jazyce sousedů v každodenní praxi. Možná jsou to nabídky navíc, které zase zaniknou, když se změní rámcové podmínky – ať už je to ukončení financování pro časově omezené projekty, odchod zaměstnanců, kteří se za toto téma zasazovali, chybějící jazyková kompetence v týmu aj. S tím, že jde o něco navíc, co závisí na projektu, souvisí často formulovaná stížnost mateřských škol ohledně náročnosti získávání a spravování finančních prostředků a chybějících dotačních nabídek.

Naproti tomu ovšem existuje větší počet mateřských škol, které mohou poukázat na dlouholeté zkušenosti ve vzdělávání v jazyce sousedů, jež je u nich pevně zakotveno v pedagogické koncepci. 31 školek v roce 2015 uvedlo, že u nich rané vzdělávání v jazyce sousedů zaujímá vysokou až velmi vysokou prioritu vedle ostatních nabídek. Dlouhodobá, živá, přeshraniční partnerství mateřských škol při tom tvoří často dobrý základ pro intenzivní setkávání dětí s jazykem sousedů. To sahá až po realizaci imerzní metody v rámci přeshraniční výměny učitelek, jak je to úspěšně praktikováno např. ve spolupráci školky „Knirpsenland“ Oderwitz s českou školkou „Pampeliška“ z Jablonce nad Nisou. Také když „všichni táhnou za jeden provaz“ - vedení školky, zřizovatel i obec – při realizaci vzdělávání v jazyce sousedů, jak je to běžné např. v mateřské škole Johanitů „Wichtelhäuser“ v Deutschneudorfu, je to dobrým předpokladem pro trvalé rozvíjení jazykových schopností. V neposlední řadě hraje důležitou roli kontinuální přítomnost jazykové kompetence v týmu školky, aby se mohlo vzdělávání v jazyce sousedů realizovat metodicko-didakticky efektivně. To dokládají i jasné odpovědi dotázaných aktivních mateřských škol, které hodnotily, jaké podmínky jsou pro úspěšnost nabídek jazyka sousedů rozhodující. (srov. obr. 2).

Co jsou z Vašeho pohledu důležité předpoklady pro realizaci nabídek jazyka sousedů v MŠ?

Obr. 2: Podmínky zduaru při realizaci nabídek jazyka sousedů (online dotazník pro vedení aktivních školek v roce 2015 v saském příhraničí, LaNa 05/2015)

Jak se může podařit další rozvoj?

Této otázce se věnovala pracovní konference „Na cestě k jazyku sousedů od počátku v saských příhraničních regionech“ 23.6.2015, na níž LaNa představila výsledky šetření a diskutovala asi se stovkou odborníků z praxe MŠ, státní správy a samosprávy, politiky a vědy. Jasně se ukázalo, že zdařilé rané vzdělávání v jazyce sousedů žije z nasazení učitelek ve školkách, které jsou pro toto téma zapálené a přesvědčené o mimořádných šancích ke vzdělávání v příhraničí. Ale toto nasazení potřebuje podporu, aby mohlo být vzdělávání v jazyce sousedů kontinuálně a udržitelně integrováno do každodenní práce MŠ. K tomu patří nejen metodicko-didaktická školení a odpovídající jazykové kompetence v týmu MŠ, ale i kontinuálně zajištěné rámcové podmínky. V neposlední řadě je potřeba, aby veřejnost vnímala tuto práci, která je tak důležitá právě pro příhraniční regiony, a vážila si jí. A tím je jasné, že další rozvoj v oblasti raného vzdělávání v jazyce sousedů v saských příhraničních regionech a odbourávání přetrvávajících překážek se může dařit pouze tehdy, když všichni relevantní aktéři budou táhnout za jeden provaz – rodiče, učitelky, zřizovatelé a obce stejně jako věda, politika a státní správa. Saská zemská kancelář pro rané vzdělávání v jazyce sousedů představuje v Sasku poprvé kontaktní místo, které jako moderátor doprovází tento pracovní a koordinační proces z pověření Saského státního ministerstva školství.

Nová online platforma jako nabídka podpory

První krok směrem k podpoře a propojení aktérů již byl učiněn: Od června je k dispozici online portál www.nachbarsprachen-sachsen.eu jako nová informační a komunikační nabídka. Poprvé se zde rodičům, pedagogům a dalším zájemcům souhrnně poskytují informace o raném vzdělávání v jazyce sousedů (nejen) v saských příhraničních regionech. Portál chce navíc podpořit výměnu zkušeností. K tomu slouží m. j. interaktivní mapa, na níž mohou saské školky prezentovat svou práci v oblasti vzdělávání v jazyce sousedů formou krátkého popisu. Všichni uživatelé jsou srdečně zváni rozvíjet portál společně s kanceláří Lana podle potřeb a obohatit ji o své zkušenosti.

Závěr

Rané vzdělávání v jazyce sousedů ještě zdaleka není ve školkách v saském příhraničí samozřejmostí. Ale rozmanitost angažovaných aktérů a příklady dobré praxe v jednotlivých školkách tvoří velký potenciál, jak se od sebe učit a rozvíjet společné cesty, aby se do budoucna trvale užívaly speciální šance ve vzdělávání v příhraničním regionu.

Další informace:

www.nachbarsprachen-sachsen.eu

původ:

Fattah, Volker Abdel, AWO Sachsen (Hrsg.): KiTa aktuell, Fachzeitschrift für Leitungen, Fachkräfte und Träger der Kindertagesbetreuung, Ausgabe für Brandenburg, Mecklenburg-Vorpommern, Sachsen, Sachsen-Anhalt, Thüringen und Berlin. 24. Jg., 9/2015. München: Williams Lea & Tag GmbH